

16 maart 2023

 **Molenplaats Sonsbeek,
Arnhem**

PARTIGAN SLOTBIJEENKOMST SAMEN GROEN & GEZOND

VERSLAG

PARTIGAN PROJECT

PARTIGAN staat voor **Participatie in het Groen van Arnhem en Nijmegen**. Dit is een onderzoeksproject van de Wageningen Universiteit samen met de gemeente Arnhem, gemeente Nijmegen, groene bewonersinitiatieven en andere partners.

In de afgelopen vier jaar hebben wij onderzocht wat de waarde is van participatie in een groene omgeving in de stad voor het welzijn en de gezondheid van mensen.

HIGHLIGHTS

- Officieel luidt de bijeenkomst het einde van PARTIGAN in, maar met zo'n mooie groep mensen met veel kennis en ervaring in huis voelen we **energie om er een vervolg** aan te geven!
- Een aantal belangrijke bevindingen van 4 jaar PARTIGAN:
  - Participatie kan leiden tot meer gebruik van groen
  - Tip: laat bewoners ook ná oplevering meedenken
  - Door voor je omgeving te zorgen, zorg je ook voor jezelf, en voor elkaar
  - Buurtinitiatieven werken domeinoverstijgend
- Wethouder Cathelijne Bouwkamp van gemeente Arnhem en wethouder Cilia Daemen van gemeente Nijmegen onderschrijven hoe **groene buurtinitiatieven voor verbinding kunnen zorgen**. Terugkomend vanuit de zaal wordt opgemerkt dat het **ontbreken van structurele financiering veel onzekerheid** met zich meebrengt. Meer duidelijkheid qua subsidieaanvragen en visie op informele organisaties, zoals groene buurtinitiatieven, is gewenst.
- Uit het dubbelinterview van Jorine (de Broederij) en Ton (gemeente Nijmegen) kwam dat **laagdrempeligheid en gelijkwaardige samenwerking** m.b.t. participatie enorm belangrijk is, vooral ook in kwetsbare wijken.
- In het mooie Sonsbeekpark bogen we ons al wandelend over de vraag hoe we **groen/klimaat en sociaal/welzijn** beter met elkaar kunnen verbinden.
- PARTIGAN heeft een mooie **eindpublicatie**, met uitkomsten van het project en verhalen van de groene buurtinitiatieven!

EEN GREEP UIT DE AANWEZIGEN

Radboud Universiteit

van hall
larenstein
university of applied sciences

VERSLAG

Met een behoorlijke opkomst van mensen van binnen en buiten Arnhem en Nijmegen hebben we een mooie middag gehad op de prachtige locatie Molenplaats Sonsbeek.

Hoe zag de middag eruit?

Lenneke Vaandrager, projectleider van PARTIGAN, opent de bijeenkomst en heet alle aanwezigen welkom, in het bijzonder Cathelijne Bouwkamp, wethouder Stedelijke Ontwikkeling, Groen, Duurzaamheid en Cultuur te Arnhem. Het kernteam van het PARTIGAN project, naast Lenneke bestaande uit Marthe Derkzen, Jan Hassink, Sjerp de Vries en Mellany van Bommel, stelt zich voor en andere projectpartners worden kort genoemd. Vervolgens licht Lenneke het programma van de middag toe. Ze benadrukt dat alhoewel het officieel de slotbijeenkomst van het project is, er toch naar gestreefd wordt ingezette trajecten een vervolg te geven. In haar eigen woorden: “We gaan door!”.

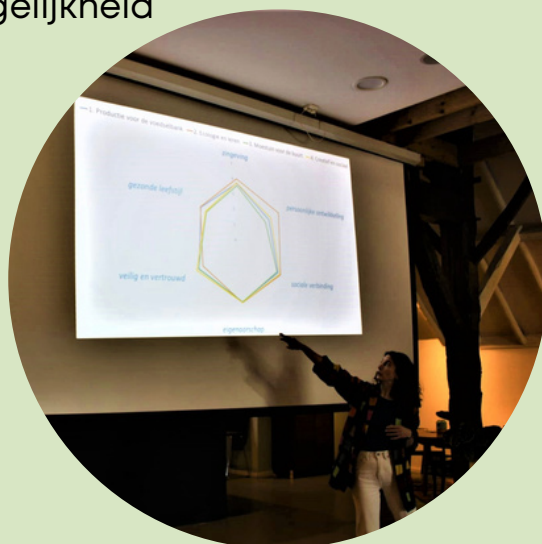
Sanne Blok (Groen Arnhem) krijgt het woord en vertelt iets over de locatie waar de bijeenkomst plaatsvindt: Molenplaats Sonsbeek. De Molenplaats is het bezoekerscentrum van Natuurcentrum Arnhem in Park Sonsbeek. Hier wordt onder andere jaarlijks een Groen Markt gehouden, waar ook groene initiatieven zich kunnen presenteren. Naast het bezoekerscentrum staat de Witte Watermolen, met een bestaan van zo'n 550 jaar het oudste nog in bedrijf zijnde gebouw in Arnhem.

Marthe Derkzen presenteert de uitkomsten van het PARTIGAN project. Het onderzoek omvat drie soorten participatief groen: parkjes, groene initiatieven en gemeentelijke vergroening. Door corona is die laatste veel uitgesteld, o.a. doordat participatietrajecten niet konden starten. Dit bemoeilijkte het onderzoeken van het effect van door de gemeente uitgevoerde vergroening op het welzijn van burgers.

Groene burgerinitiatieven bleven tijdens de coronapandemie wel actief. We zien een [filmpje](#) waarin duidelijk wordt hoe groene initiatieven bijdragen aan het welzijn van deelnemers, zowel fysiek als mentaal. Vooral het contact met buurtgenoten is betekenisvol. Groen is duidelijk een middel (actief worden, ontmoeten, een opstapje naar werk) én een uitkomst.

Over participatie bij parkjes in Nijmegen zegt het onderzoek dat participatie helpt om beter aan te sluiten bij de behoeften van bewoners. Wel missen bewoners de mogelijkheid om mee te blijven denken ná realisatie.

**Bekijk de
presentatie met
alle resultaten:**

Na de presentatie van Marthe wordt wethouder Cathelijne Bouwkamp geïnterviewd door Lenneke. Cathelijne is trots op Arnhem als groene stad. Ze vindt onderbouwing van het belang van groen en groene buurtinitiatieven door Wageningen University & Research fijn: om goede keuzes te kunnen maken, is kennis nodig. Groen verbindt verschillende thema's zoals welzijn, gezonde voeding en klimaatadaptatie. Dit verbinden gebeurt door buurtinitiatieven, aldus Cathelijne. Mensen willen graag hun bijdrage leveren, maar ervaren soms onvermogen. We zien dat in kwetsbare wijken wat meer steun nodig is. Met name het belang van groen voor het welbevinden van kinderen heeft haar aandacht. Op de vraag wat haar opvalt bij de uitkomsten van het project, blijkt dit vooral de herkenbaarheid ervan te zijn.

Het borgen van vergroeningen na oplevering en buurtinitiatieven in het algemeen is wel een belangrijke. Initiatieven helpen is belangrijk. Ze drijven op vrijwilligers; daarvoor mogen we ze best wel dankbaar zijn, aldus Cathelijne. Ze denkt dat groene buurtinitiatieven veelal laagdrempeliger zijn dan andere initiatieven, wellicht mede omdat ze in de buitenlucht plaatsvinden. Groen verbindt burgers makkelijker dan duurzaamheid. Dat armste wijken de warmste wijken zijn, en het machteloze gevoel van sommige burgers als het gaat om klimaatadaptatie, vindt ze zorgelijk. De gemeente Arnhem zet in op inclusiviteit. Het van onderop gestarte initiatief De Groene Route in Malburgen juicht ze toe (“Prima!”).

Vanuit de zaal komt de opmerking dat financiering voor initiatieven belangrijk is, en dat er soms wel erg veel moeite moet worden gedaan voor een klein beetje subsidie. De wethouder geeft aan dat Arnhem in de periode 2023-2025 1 miljoen subsidie voor groenblauwe initiatieven beschikbaar stelt en dat eraan gewerkt wordt om het aanvragen eenvoudiger te maken. Wel is het belangrijk dat bij subsidieaanvragen duidelijk gemaakt wordt wat het initiatief bijdraagt en hoe die maatschappelijke bijdrage geborgd kan worden.

Het volgende programmaonderdeel is een dubbelinterview van Jorine de Bruin van het Nijmeegse initiatief De Broederij en Ton Verhoeven van de gemeente Nijmegen. Jorine begint met De Broederij te introduceren, en de ontwikkeling van binnenactiviteiten naar ook buitenactiviteiten in de tuin en in de wijk. Ook het initiatief Van Tuin Tot Bord heeft een plek gevonden op De Broederij.

Op de vraag van Ton op welke verandering ze het meest trots is, is het dat de kerngroep van het initiatief in coronatijd is gegroeid: het fundament is steviger geworden. Ook werden buitenactiviteiten belangrijker in de coronaperiode. Jorine vraagt op haar beurt aan Ton wat zijn ambitie is ten aanzien van het samenwerken met burgerinitiatieven. Tons droom is meer (kleinschalige) groene participatietrajecten, die starten bij bewoners. Maar die bewoners moeten vervolgens wel hun weg kunnen vinden, ook richting gemeente. Hij wijst op de website MijnWijkplan, waar burgers een idee kunnen indienen. Soms kan ook een andere ingang dan de gemeente goed werken, bijv. via een (informele) welzijnsorganisatie.

Jorine merkt op dat voor haar alles begint met een relatie, een vonkje in de ogen; hiervoor is geen geld nodig. Maar er moet vervolgens wel een basis zijn. Het is belangrijk dat er iemand is die de zaken regelt, zowel in administratief als in sociaal opzicht. In haar woorden: "iemand die de hete kolen uit het vuur haalt".

Ton merkt in verband met borging op dat buurtinitiatieven door de gemeente wel worden gevolgd. Zijn ervaring is dat het vertrek van een initiatiefnemer nog wel eens tot problemen leidt. Hij noemt in dit verband het participatiecontract: een overeenkomst tussen burgers en de gemeente. Door de in de zaal aanwezige vertegenwoordigers van burgerinitiatieven wordt een spanning ervaren tussen zo'n standaard, in formele juridische taal opgesteld contract en het benodigde maatwerk. Zo'n contract roept de vraag op of er nog wel sprake is van samenwerking met de gemeente, of dat de gemeente meer een controlerende instantie is. Ton vindt zo'n contract echt nodig: je neemt een stukje openbare ruimte over van de gemeente, dat kan niet vrijblijvend. Maar hij geeft toe dat het misschien wel wat simpeler kan.

Vanuit de zaal wordt door een Arnhemse vakgenoot van Ton opgemerkt dat Arnhemse overeenkomsten eenvoudiger en leuker zijn geformuleerd, niet zo zakelijk en juridisch. En dat het vastleggen van zaken in een overeenkomst door de betrokken burgers soms ook als een erkenning wordt gezien, en als positief wordt ervaren. Ton geeft aan dat sommige zaken in Nijmegen ook heel eenvoudig kunnen; een geveltuin aanleggen mag, mits het geen winkelstraat betreft. Voor bomen ligt dit weer lastiger; in verband met ondergrondse kabels en leidingen mag dit niet overal.

Vanuit de zaal wordt gevraagd hoe het zit met de rolverdeling als het gaat om kwetsbare wijken, waar bewoners zelf minder geneigd zijn het initiatief te nemen. Zijn hier goede voorbeelden van? Ton vindt het plan voor Spelen, Bewegen en Ontmoeten een goed voorbeeld. Vanuit de gemeente worden redelijk top-down grotere speel-/ sportgebieden/ sociale ontmoetingsplekken aangelegd, zogenaamde groene sociale knooppunten; dit wordt integraal met andere opgaven aangepakt. Aanvullend wordt gezorgd voor kleine speelplekjes, waarbij vooral gekeken wordt naar wat de bewoners willen (minder integraal).

Maar de samenwerking tussen het fysieke en sociale domein binnen de gemeente kan beter. Ton noemt ook nog een voorbeeld van de aanleg van een parkje dat in eerste instantie door de bewoners niet werd gewenst, in verband met angst voor hangjongeren. Achteraf hadden de buurtbewoners spijt: er was te weinig om voorzieningen in het parkje gevraagd. Een vraag vanuit de zaal is vervolgens in hoeverre de groep van 13- tot 25-jarigen in het PARTIGAN project is meegenomen. Dit is maar in beperkte mate het geval. Vanuit De Broederij wordt opgemerkt dat het binnen dit initiatief wel een expliciete doelgroep is. Jongeren betrekken heeft positieve effecten: als je mede-eigenaar bent, maak je het niet kapot. Van Tuin Tot Bord richt zich ook op jongeren met het initiatief Van Tuin Tot Bord Junior.

Na een korte pauze gaan de deelnemers zelf aan de slag. Ze worden verzocht zichzelf in te delen als meer behorend tot het groene domein, of meer behorend tot het sociale/gezondheidsdomein. Vervolgens worden er duo's gevormd uit beide domeinen, die zich al wandelend moeten buigen over de vraag hoe het sociale en het fysieke domein meer en beter met elkaar verbonden kunnen worden. En we hebben geluk: het is lekker weer!

Na afloop van de wandeling worden de ideeën op een geeltje geschreven, die vervolgens worden geclusterd en plenair worden besproken. Tips die genoemd worden, zijn: verbind vanuit urgentie, ga elkaar opzoeken, ga gewoon doen, benoem alle waarden, zorg voor borging na een pilotfase, koppel de financiële middelen van het sociaal en fysiek domein structureel en vier de successen.

15:50 terug!

Hoe de wereld van Groen/klimaat en sociaal/welzijn/inclusie verbinden?

Zowel ^{organisatie} proces als inhoud op het netvlies

ONTSCHOTTEN door ontbinding
GELDSTROMEN betwe samenwerking disciplines

Fysieke + sociale domeinen moeten elkaar leren kennen

Centraal doel verduideliken en dat samen opschrijven in beleid & beharplanen

Vanuit de gemeente: integraal werken; fysiek en sociaal domein met elkaar verbinden

Wat is het effect van dit? Hoe kan dit worden ingezet? Hoe kan dit worden ingezet? Hoe kan dit worden ingezet?

1 + 1 = 2
Houd in gedachten dat beide domeinen bijdragen aan dezelfde doelen, zoals welzijn
Benoem steeds alle waarden

WENNEN/CHANGING
ALS EEN STAD
- VERBODEN
- WENNEN/CHANGING
- WENNEN/CHANGING
- WENNEN/CHANGING

Pharos van Hall
Lambert
Lambert
Basisvoorwaarden
v. gezondheid
- re. oploss. v. alle dicht
Pharos v. VHL
onderwijs:
begrip v. de
de ander +
Cultureel sensitief
werken.

Elaar sneller
opzetten om
integraal samen te
werken en hierbij
meer bewustwording
te creëren

by elkaar
zetten
relaties
oangen
vertrouwen
berispenheid

MAATWERK
= ook communicatie

onderzoek
ons
ga naar de plek toe
waar positief
resultaat

samen fysiek
bezig zijn
aan de
slag
interactie

Gewoon
doen!
En dan leren...

samen
gaan
wandelen ☺

(Hansje Aartsma)
2x/jaar
samen in het
groen / buiten
zijn v. de
slag: waken!
v. binding &
ontspanning & v. het

Hand in de
klei
"Hands on"

Vanuit
vertrouwen
experimenteren

Wel democratisch
met Bureaucratie

fysiek domein
sociale partners
gebruiken in
opdrachten/wijziging

Kleine initiatieven
waarin er goed
samen wordt gewerkt
binnen buurten
en bij gemeentes/
organisaties

NA pilots
ook
booging

Gemeentelijke
systeemverandering
↓
Sociale uit-
nodigingen
↓
We vinden dat
de de onderwerpen
structureel
nuttig en onder-
steunen
↓
probleem-
oplossing
bij gemeente

Na de geeltjes-sessie wordt de wethouder Welzijn, Gezondheid, Inclusie, Klimaatadaptatie & stadsvergroening en Mobiliteit van Nijmegen, Cilia Daemen, geïnterviewd door Lenneke, met inbreng vanuit de zaal. Cilia is vrij recent begonnen en gaat zichtbaar over veel domeinen, zowel sociaal als fysiek; dit is een bewuste keuze van haar kant geweest. Lenneke vraagt haar hoe mooie burgerinitiatieven verder gebracht kunnen worden. Cilia wijst op een nieuwe subsidieregeling. Ook is aandacht voor lokale gevoeligheden belangrijk. Zo werd in een bepaald traject succesvol gekozen voor de lokale supermarkthouder als afzender; deze werd meer vertrouwd dan de gemeente.

Een vraag vanuit de zaal is hoe een en ander vanuit wethouder naar een uitvoerend niveau komt. Cilia pleit voor het fysiek mensen bij elkaar zetten en de taalbarrière te slechten. Ook is het belangrijk om in concrete projecten te laten zien dat het werkt (en niet bang te zijn om als wethouder af en toe door te drukken). Jorine kaart het probleem aan dat de Broederij al sinds 2015 bestaat en er ieder jaar nog steeds sprake is over de subsidietoekenning. Het is zo elk jaar weer spannend of we door kunnen gaan. Dit is zwaar voor initiatiefnemers en daardoor haken ook mensen af, aldus Jorine. Ze pleit voor het beter benutten van de kennis die binnen bestaande initiatieven aanwezig is. Cilia is niet tegen meerjarige subsidietoezeggingen. Ze wil bestaande subsidieregelingen voor welzijnsinitiatieven harmoniseren en bekijken of er niet sprake is van te veel versnippering. Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat het veelal niet ontbreekt aan goede wil, maar dat het daar vaak bij blijft. Meer duidelijkheid over de rol van informele organisaties in het geheel is gewenst.

Het laatste onderdeel in het programma is de presentatie van de publicatie over de uitkomsten van het PARTIGAN project door Marieke Ankoné van IVN. Het is een mooie brochure geworden met ook interviews met een aantal initiatiefnemers. Voor de aanwezigen is bij de uitgang een exemplaar beschikbaar.

Bekijk de publicatie:

Hierna sluit Lenneke de bijeenkomst af. Ze bedankt alle aanwezigen, en met name de sprekers, voor hun inbreng, en Mellany voor de organisatie. Hierna is het tijd voor de borrel, met overheerlijke hapjes, gemaakt door de lokale cateraar Food Via.

MEER OVER PARTIGAN ?

Bezoek de website:

Of neem contact op met Marthe Derkzen:

marthe.derkzen@wur.nl

